

OSLOBODENJE

Objavljeno 1. Avgust 2018.

Piše: [Eldar Dizdarević](#)

Izbori zaledili cijene struje

U BiH trenutno postoje i rade - ili se pak grade ili imaju dozvolu za gradnju - čak 52 energetska objekta - 31 mala i velika hidroelektrana, 14 rudnika i termoelektrana, šest vjetroelektrana, te jedna gasna

Energetika je jedan od najvažnijih ekonomskih sektora u BiH i to prevashodno proizvodnja električne energije. Tome u prilog svjedoči činjenica da se, između ostalog, sve makroekonomske projekcije BiH temelje na predviđanjima vezanim za izvoz i trgovinu električne energije, što laički rečeno znači da će bh. izvoz rasti ukoliko bude rastao izvoz električne energije. Osim toga, pomenutoj konstataciji u prilog svjedoči i činjenica da u BiH trenutno postoje i rade - ili se pak grade ili imaju dozvolu za gradnju - čak 52 energetska objekta. Od tog se broja 31 objekt odnosi na male i velike hidroelektrane, 14 objekata na rudnike i termoelektrane, šest objekata na vjetroelektrane, te jedan objekt koji se svrstava u takozvane gasne elektrane. I taj se broj doslovno iz dana u dan uvećava.

Nažalost, sve je to bazirano ne na osmišljenom razvoju energetskog sektora BiH, nego prije svega na tome da BiH gotovo i nema nikakve industrijske proizvodnje pa zbog toga ima viškove električne energije koje može prodavati i izvoziti. Pored toga, a možda i još važnije je sumanuto i neplansko izdavanje dozvola investitorima za gradnju novih energetskih postrojenja, pri čemu ekologija ima ulogu zadnje rupe na svirali. Zbog toga smo na izvjestan način već odavno postali “proizvodna crna rupa” regije, gdje se slikovito rečeno proizvodi jeftina električna energija odakle se struja žicom vodi ka vani i prodaje, dok se građanima u amanet ostavlja izuzetno opasno onečišćenje zraka.

Nije naodmet opet ponoviti. Prema podacima Hidrometeorološkog zavoda FBiH u Sarajevu je u januaru 2016. koncentracija opasnih čestica u zraku dostigla rekordnih 700 mikrograma po kubnom metru, dok je granična vrijednost te koncentracije u svijetu 50 mikrograma. U zemljama EU kao granična vrijednost postavlja se u posljednje vrijeme 25 mikrograma. U Pekingu u januaru 2016, čije su apokaliptične slike zagađenog zraka tada obilazile planetu, koncentracija opasnih čestica u zraku iznosila je 156 mikrograma po kubnom metru!

Pogledajmo sada kako su poslovale kompanije koje su na izvjestan način lideri u ovom segmentu. Riječ je, naravno, o Elektroprivredi BiH Sarajevo, te Elektroprivredi HZHB Mostar i njihovim poslovnim rezultatima za 2017, s tim da smo zapravo prinuđeni izostaviti podatke o poslovanju Elektroprivrede RS Trebinje iz ovog pregleda. I to ne zbog političkih razloga,

već naprosto zbog činjenice da je ovaj mješoviti holding zapravo veoma čudnom organizacijom postao kompanija-ljuštura, jer su iz njenog sastava izdvojeni svi proizvodni i distributivni dijelovi radi što lakše i jeftinije prodaje proizvodnih dijelova (dvije termoelektrane i tri hidrocentrale) i to prema ideji i planu predstavnika međunarodne zajednice u BiH. Elektroprivreda RS-a je zadržala većinske udjele u njima, ali... Ista je sudbina bila namijenjena i federalnim elektroprivredama, no zbog raznih ličnih interesa pojedinaca iz lokalne politike, kao i beskrajnog natezanja po parlamentarnim kuloarima, takav organizacioni ustroj nije, na sreću, nametnut i u većem bh. entitetu.

Najveća bh. kompanija, dakle Elektroprivreda BiH Sarajevo, prošlu je godinu završila sa 412 hiljada KM ukupne sveobuhvatne neto dobiti, što je značajan pad naspram 2016. kada je dobit iznosila 9,4 miliona KM. No, dobra stvar je to što prihodi kompanije zapravo rastu, sa 997 miliona KM na 1,11 milijardi KM, od čega je većina prihoda (1,09 milijardi KM) ostvarena na domaćem tržištu.

Naravno, to nas odmah vodi i do ideje koja je tokom ove godine sasvim sigurno padala mnogo puta na pamet svim čelnim ljudima elektroenergetskih javnih preduzeća - a to je povećanje cijena električne energije kako bi se dobit kompanije zadržala na prethodnim nivoima. Na sreću većine građana BiH, ovo je izborna godina, pa je ta sitna činjenica sigurno bar malo omela menadžment u njegovoj "plemenitoj nakani" da poveća dobit elektroprivrednih kompanija.

Paralelno sa rastom prihoda, povećani su i rashodi kompanije, sa 989 miliona na 1,13 milijardi KM, gdje su tokom 2017. znatno smanjeni troškovi amortizacije i rezervisanja. U ovoj kompaniji na kraju 2017. bilo je uposleno ukupno 4.529 osoba, dok je 2.536 dioničara kontrolisalo 31.506.541 dionicu, nominalne vrijednosti 71 KM po dionici. Od toga većinu dionica, čak 90 posto, kontrolira Vlada FBiH, zahvaljujući kojoj je i uticaj predstavnika međunarodne zajednice u ovom javnom preduzeću, poput MMF-a, Svjetske banke i drugih, itekako značajan, iako ih zapravo nigdje nema u papirima.

Nasuprot veće federalne sestre je Elektroprivreda HZHB Mostar, čijih 1.525 dioničara kontrolira 7.361.660 dionica, nominalne vrijednosti 100 KM po dionici. Vlada FBiH i njeni prateći sateliti iz zemlje i inostranstva kontroliraju i u ovoj kompaniji 90 posto emitovanih dionica. Elektroprivreda HZHB je tokom prošle godine registrirala pad prihoda sa 379 miliona KM iz 2016. na 292 miliona KM tokom 2017, što se, naravno, odrazilo i na dobit. Tako je mostarska sestra prošlu godinu završila sa 237 hiljada KM ukupne sveobuhvatne neto dobiti, naspram 2,3 miliona KM profita iz 2016.

Rashodi su također smanjeni, ali za razliku od Elektroprivrede BiH, u ovom javnom preduzeću plate 2.142 uposlena nisu dirane. Naprotiv, povećane su za tri miliona KM ukupno, sa 86,6 miliona KM iz 2016. na 89,6 miliona KM tokom 2017. U smislu racionalizacije poslovanja zbog pada prihoda, najviše su "zaplatili" troškovi proizvodnih usluga, koji su smanjeni sa 51 na 33 miliona KM. Sudeći prema izvještajima iz medija, i menadžmentu ovog javnog preduzeća padale su tokom godine na pamet ideje o povećanju cijena električne energije, ali se i tu ispostavila izgleda nepremostiva prepreka zvana opći izbori.

Za kraj pomenimo i da je Elektroprivreda RS Trebinje prošlu godinu završila sa 422 hiljade KM ukupne sveobuhvatne neto dobiti, ali je pravo pitanje koliko je taj rezultat zaista i realan s obzirom na ustroj i organizaciju ovog mješovitog holdinga, čak uprkos činjenici da su prihodi trebinjske firme lani iznosili 386 miliona KM.

Svemu tome dodajmo još i to da su zapravo najveći izvoznici električne energije iz BiH kompanije u privatnom vlasništvu, a ne javna preduzeća. EFT RiTE Stanari, Alpiq Energija BH Sarajevo i EFT Bileća izvezli su lani čak 71 posto ukupnog iznosa izvezene električne energije.

I na kraju zaključimo. Elektroenergetski sektor jeste važan i možda najznačajniji dio bh. ekonomije, ali to nije proizvod osmišljenog razvoja tog sektora, nego prije svega slabosti bh. industrije i gotovo nekontroliranog, politički kontroliranog izdavanja dozvola za izgradnju novih postrojenja. Nažalost, ekologija je u svemu tome odavno stradala, jer je već ustoličeno nepisano pravilo da se struja žicom izvozi iz BiH, dok prljavi nusproizvodi njene proizvodnje ostaju tu. Javna preduzeća imaju i dalje najveći tržišni udio na lokalnom tržištu, ali ona posluju u skladu sa dnevnopolitičkim dešavanjima, čemu u prilog svjedoče i finansijski izvještaji o poslovanju. Ta javna preduzeća inače mogu mirno da čekaju neka “bolja vremena” kada će biti raskomadana na distributivne i proizvodne dijelove koji će potom preći u ruke stranaca za smiješno male pare, a sve u skladu sa dugoročnim projekcijama i strategijama planiranog razvoja ovog sektora.